

Список літератури

1. Авдеенко В.Н. Производственный потенциал промышленного предприятия/ В.Н. Авдеенко, В.А. Котлов. – М. : Экономика, 1989. – 240 с.
2. Архипов В.М. Проектирование производственного потенциала объединений (теоретические аспекты) / В.М. Архипов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1984. – 136 с.
3. Економіка підприємств: підручник / Г.О. Швиданенко, О.Г. Мендрул, Н.П. Гончарова та ін., за заг. ред. Г.О. Швиданенко – К.: КНЕУ, 2009. – 756 с.
4. Краткий экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики. – 2002. – 1088 с.
5. Основы отраслевых технологий и организации производства : учебник] / Ю. М. Аносов, Л. Л. Бекренев, В. Д. Дурнев, Г. Н. Зайцев и др.; под ред. В. К. Федюкина. – СПб. : Политехника, 2002. – 312 с.
6. Рябікіна О.Г. Визначення сутності, складу та тенденцій розвитку техніко-технологічної бази гірничо-збагачувальних підприємств / О.Г. Рябікіна // Вісник Криворізького технічного університету. - Кривий Ріг : КТУ. - 2005. - С.237-240.

Рукопис подано до редакції

УДК 004:657.633

М.М. БЕНЬКО, д-р економ. наук, проф.

Київський національний торговельно-економічний університет

ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ

У статті визначено зміст інформаційної технології внутрішнього фінансового аудиту, її складові та характерні ознаки, місце інформаційної технології внутрішнього фінансового аудиту в інформаційній технології управління. Окреслено вимоги до методики фінансового аудиту в середовищі інформаційних технологій та центрів інформаційних технологій фінансового аудиту, цілі їх експлуатації.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Для сучасного стану розвитку національної економіки є характерним підвищення оперативності реагування її суб'єктів на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, а також широким застосуванням інформаційних технологій в управлінні. Кризові явища виступили певним каталізатором перебудови національної економіки, який сприяв виявленню низки внутрішніх проблем в управлінні, до яких разом із неефективним використанням ресурсів належить перед усім брак довіри до облікової інформації, необхідної для прийняття рішень, яка, за відсутності дієвого контролю, може бути суттєво перекручена. За таких умов важливим є налагодження системного підходу в управлінні і ефективного здійснення внутрішньогосподарського контролю та аудиту. Виконання цих завдань потребує не лише автоматизації бізнес-процесів, використання комп'ютерних інформаційних облікових систем для їх контролю, а й автоматизації контрольних процедур та широкого застосування інформаційних технологій у внутрішньогосподарському контролі та внутрішньому фінансовому аудиті. Доступність інформаційних технологій, їх можливості, об'єктивно призвели до широкого їх застосування в аудиті, в т.ч. фінансовому. Фінансовий аудит, на відміну бухгалтерського обліку, є менш стандартизованою системою, а отже виникають дискусії щодо ефективності застосування інформаційних технологій у фінансовому аудиті. Особливо у процедурно-процесуальному аспекті. Теоретико-методологічним положенням здійснення фінансового аудиту у середовищі інформаційних технологій приділяється мало уваги. У зв'язку з цим, розробка таких положень у даному контексті є надзвичайно актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Процес вироблення нових наукових знань у царині розвитку інформаційних технологій, їх застосування в управлінні, обліку, контролі, аналізі, аудиті; удосконалення контролю, аналізу, аудиту, зокрема фінансового аудиту, знайшов своє відображення у працях Бардаша С.В. [6], Бенька М.М. [1], Брадула О.М. [2], Мельниченко С.В. [7], Мниха Є.В. [4, 6], Івахненкова С.В. [5] та інших вчених.

Разом з цим відсутність комплексних досліджень застосування інформаційних технологій у фінансовому аудиті вимагає розробки теоретико-методологічних та практичних положень по-

будови систем фінансового аудиту в середовищі інформаційних технологій та вирішення контрольно-аналітичних задач.

Постановка завдання. На основі дослідження змісту інформаційних технологій, методики та організації внутрішнього фінансового аудиту, визначити сутність інформаційної технології фінансового аудиту, її складові та характерні ознаки, обґрунтувати організаційну форму контролю і аналізу інформації у фінансовому аудиті на основі центрів інформаційних технологій, визначити їх цілі і завдання.

Викладення матеріалу та результати. Сучасний розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій (ІТ) дає змогу значно розширити сферу їх застосування у процесах обліку, аналізу та аудиту, залучити їх до будь-яких логічних аналітичних, розрахункових процедур. Це суттєво впливає на організацію фінансового та управлінського обліку, методику і техніку внутрішньогосподарського контролю, внутрішнього аудиту. Застосування інформаційних технологій у цьому напрямку в більшості випадків має локальний характер, що не відповідає стратегії розвитку національної економіки.

Зокрема внутрішній аудит в Україні впроваджується досить повільно і не зайняв належного місця в системі управління. Діючі контрольно-ревізійні служби у багатьох суб'єктів національної економіки не виконують повною мірою усіх функцій властивих внутрішньому аудиті, здійснюючи лише ревізію та тематичні перевірки. Таке явище обумовлене неналежним налагодженням системи внутрішнього контролю як найбільш дієвого заходу підвищення ефективності управління [6, с. 50]. Запровадження в систему управління підприємств служби внутрішнього аудиту з притаманними йому функціями є об'єктивною необхідністю в умовах ринкових відносин. Внутрішній аудит повинен розглядатися як невід'ємна частина загальної системи управління, його роль розширена шляхом включення до неї оцінки якості інформації, яка подається в управлінні для прийняття рішень, а також оцінки корисності застосування методики аналізу інформації у суб'єкта національної економіки. Роль використання інформаційних технологій у цьому процесі дуже важлива.

Інформаційна система (ІС) внутрішнього аудиту є елементом ІС управління підприємством (ІСУП) - (єдиного інформаційного простору) підприємства, яка має доступ до всіх необхідних параметрів ІС. Здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві включає виконання великої кількості етапів, яким притаманні опрацювання великого масиву інформаційних джерел. Тому робочий процес внутрішнього аудитора повинен бути повністю автоматизованим. Розвиток ІТ в обліку, аналізі та аудиті повинен здійснюватися на базі ІТ на рівні суб'єкта національної економіки шляхом формування єдиного інформаційного простору.

Фінансовий аудит, в загальних рисах, - це незалежна перевірка фінансових звітів та інформації, що відноситься до них, незалежно від прибутковості підприємства, його розміру та форми організації. В основу роботи аудитора у фінансовому аудиті покладено фінансову звітність. При її аналізі слід брати до уваги вплив різних факторів, в тому числі інтереси користувачів інформації. Зрозуміло, що робота аудитора повинна бути автоматизована, але це стосується не тільки автоматизації його робочого місця. Основні умови забезпечення ефективності аудиту в середовищі ІТ - це високий рівень компетентності та професійної майстерності персоналу. Це передбачає, що для проведення аудиту на підприємстві в середовищі ІТ аудитор повинен мати глибокі знання про технічне і програмне забезпечення комп'ютерної техніки, володіти методикою контролю з використання комп'ютерів. Знати технологію автоматизованого облікового процесу, мати достатні навички практичної роботи.

Контроль і аналіз інформації в середовищі ІТ фінансового аудиту при проведенні аналітичних досліджень має певні особливості. Аналітичне оброблення економічної інформації досить трудомісткий процес, що насамперед зумовлено його великими обсягами. Крім того, отримані дані повинні бути оперативними. Саме ці фактори зумовили необхідність використання ІТ у фінансовому аудиті.

Сутність поняття «інформаційні технології», у т.ч. в аудиті, досліджували такі науковці як Бенько М.М. [1], Бардаш С.В. [6], Мельниченко С.В. [7], Івахненко С.В. [5], ін. Аналіз визначень вказує на те, що науковці головним чином визначають ІТ як сукупність методів, процесів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує збір, зберігання, обробку та передачу інформації. Відмінності полягають у суті їх застосування: на зниження працемісткості процесів використання інформаційних ресурсів, підвищення їх

надійності та оперативності, з метою ефективної організації діяльності людей, для вирішення управлінських завдань економічного об'єкта [7, с. 38; 9, с. 11].

На думку автора, найбільш прийнятним є наступне визначення - ІТ це система методів, способів і процедур збору, накопичення, реєстрації, передачі, обробки, зберігання, пошуку, модифікації, аналізу, захисту, видачі необхідної інформації, в автоматизованій системі, всім зацікавленим підрозділам на основі використання технічних та програмних засобів, що забезпечує автоматизоване виконання функцій управлінського працівника [1, с. 197].

ІТ фінансового аудиту, на наше переконання, слід розуміти як сукупність методів і способів пошуку, накопичення, зберігання й оброблення інформації на основі використання технічних та програмних засобів, що забезпечує автоматизоване виконання функцій контрольно-аналітичного працівника (органу). ІТ є техніко-технологічним засобом фінансового аудиту та стратегічних інформаційних ресурсів підприємства, які зумовлюють його успішний розвиток. Матеріалізуючи інформацію ІС фінансового аудиту ІТ дають змогу перетворити дані на нові знання, на джерело нових підходів, підвищують ефективність діяльності підприємства. Широке застосування ІТ у фінансовому аудиті сприяє збільшенню й підвищенню методичного рівня контролю і аналізу, створенню оптимальної організаційної моделі фінансового аудиту.

Здійснення контролю і аналізу у середовищі ІТ є наслідком загального швидкого розвитку науки пов'язаного не тільки з удосконаленням ІТ, але й розробкою методологічних і методичних підходів до здійснення контролю і аналізу, в яких враховано нові можливості.

Питанням розвитку економічного аналізу і контролю присвячено наукові праці таких вітчизняних вчених як Бардаш С.В. [6], Барабаш Н.С. [4], Брадул О.М. [2], Мних Є.В. [4,6], Никонович М.О. [4], Шевчук О.А. [6], інших. Але наукові праці, які були б присвячені контролю і аналізу в середовищі ІТ фінансового аудиту практично відсутні.

Методика контролю і аналізу інформації, що орієнтована на середовище ІТ повинна задовольняти вимоги системності, комплексності, оперативності, точності, прогресивності та динамічності. Виконання цих вимог сприятиме розвитку, підвищенню ефективності господарської діяльності.

Отже, характерним при організації контролю і аналізу в середовищі ІТ є:

підвищення системності контролю і аналізу;

забезпечення аналізу впливу на досліджуваній об'єкт широкого кола внутрішніх і зовнішніх факторів;

підвищення достовірності та надійності отриманих результатів;

розширення можливостей реалізації аналітичних досліджень;

створення можливостей для проведення комплексних аналітичних досліджень.

Найбільш ефективною організаційною формою контролю і аналізу інформації у фінансовому аудиті в середовищі ІТ є створення центрів інформаційних технологій (ЦІТ) фінансового аудиту – це фахово орієнтована ІС, що призначена для автоматизації контрольно-аналітичних процедур у процесуальній будові фінансового аудиту. Вона є сукупністю програм оброблення контрольно-аналітичних даних за методикою комплексного контролю і аналізу діяльності підприємства.

Ефективність роботи ЦІТ фінансового аудиту багато в чому залежить від удосконалення методики аналізу і контролю, від того наскільки вона відповідає сучасним вимогам управління, а також прогресивності ІТ.

Основними вимогами до функціонування ЦІТ фінансового аудиту є:

своєчасне задоволення обчислювальних та інформаційних потреб управління;

можливість надання результатних даних в табличній і графічній формі;

можливість корегування методики розрахунків і форм відображення кінцевого результату.

Для задоволення цих вимог необхідно забезпечити:

постановку та опис завдань комплексного аналізу і контролю;

розробку алгоритмів і моделей вирішення завдань;

створення банку даних для аналізу і контролю;

впровадження ЦІТ в практику.

Експлуатація комплексу ЦІТ передбачає досягнення наступних цілей:

зниження трудомісткості та вартості контрольно-аналітичного процесу;

скорочення строків оброблення даних, підвищення їх якості та достовірності;

створення умов для переходу до без паперової технології оброблення даних;
забезпечення дотримання термінів надання результатів аналізу і контролю;
підвищення гнучкості й забезпечення управління контрольно-аналітичним процесом;
удосконалення організації праці у фінансовому аудиті.

Отже, ЦІТ перетворюють фінансовий аудит у підсистему контрольно-аналітичного забезпечення управління господарською діяльністю, на постійно діючий фактор підвищення ефективності діяльності за рахунок активізації усієї ІС суб'єкта національної економіки. У виконанні цих завдань підсистема фінансового аудиту безпосередньо пов'язана з підсистемою бухгалтерського обліку і використовує її дані.

Послідовність розв'язання контрольно-аналітичних завдань у системі ЦІТ забезпечує розробка технологічної карти розв'язання контрольно-аналітичних завдань. Ми пропонуємо складові елементи технологічної карти, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Технологічна карта ЦІТ фінансового аудиту

Контрольно-аналітичні завдання:
Формування, збирання, введення і коригування інформації для контролю і аналізу
Оброблення файлів за процедурними програмами надання інформації
Оброблення файлів за процесними програмами надання інформації
Оброблення файлів за програмами функціонування ЦІТ
Підготовка файлів для наступної роботи

Підсистема фінансового аудиту разом з підсистемою бухгалтерського обліку є основою ІС менеджменту підприємства (ІСМП) та ІС управління підприємством (ІСУП), що містить інформаційну базу для систем підтримки прийняття рішень (СППР).

Технологія СППР застосовується для вирішення аналітичних управлінських задач високого рівня, пов'язаних із складними розрахунками, прогнозуванням, моделюванням сценаріїв, коли необхідна швидка адаптація до постійно мінливих умов ринку, прийняття максимально зважених рішень, оперативний аналіз даних про фінансово-господарську діяльність підприємства, визначення оптимальної фінансової стратегії ведення бізнесу.

Користувачами СППР на підприємстві є менеджери вищої і середньої ланки, що відповідають за прийняття і реалізацію тактичних і стратегічних рішень з питань розвитку бізнесу [8, с. 38]. До СППР стікаються потоки інформації від усіх підсистем ІСУП, тому на неї покладено функцію контролю і аналізу потоків інформації в ІСУП. СППР допомагає керівнику підприємства приймати рішення на основі аналізу даних, що знаходяться всередині системи, а також інформації, що знаходиться в зовнішніх базах даних [3, с. 97].

ІСМП, користувачами якої є, головним чином, менеджери нижчого рівня управління, базується на плануванні виробничого процесу (діяльності), контролю та аналізу. ІСМП так само як ІСУП застосовує функціональні та предметні ІТ.

ІС фінансового аудиту в ІСУП та ІСМП - це інформаційна контрольно-аналітична система оперативного надання інформації. Основні її характеристики суттєво відрізняються від ІС бухгалтерського обліку (табл. 2).

Таблиця 2

Функціональні відмінності ІС фінансового аудиту та ІС бухгалтерського обліку в ІСУП

Функціональна характеристика	ІС бухгалтерського обліку	ІС фінансового аудиту
Типові запити	Кількість? Вартість? Документ? Підстава? Дата?	Причина? Наслідок за певних обставин?
Типові операції	Реєстрація історичних даних, регламентований звіт, стандартний звіт	Послідовність інтерактивних звітів, діаграм, екранних форм; динамічна зміна рівнів агрегації та зрізів даних
Час відгуку	Не регламентується	Секунди
Типи екранних форм	Регламентований	Визначається користувачем
Типи запитів	Передбачувані	Довільні
Призначення	Обробка поточних господарських операцій, збереження оперативних даних	Багаторазовий аналіз, контроль, моделювання

Ефективність управління суб'єктом національної економіки залежить від наявності достовірної та оперативної інформації. Звідси необхідність створення єдиної ІС, що забезпечить співпадання і достовірність даних на всіх етапах її обробки і використання.

ІТ фінансового аудиту включає опорну технологію (апаратні засоби, системне й інструментальне програмне забезпечення) і базу знань (база даних, прикладне програмне забезпечення). ІТ забезпечує інформаційно-технічні процеси ІС фінансового аудиту. Інформаційну технологію фінансового аудиту визначають: предметна сфера, функціональні процеси і моделі предметної сфери (рис. 1).

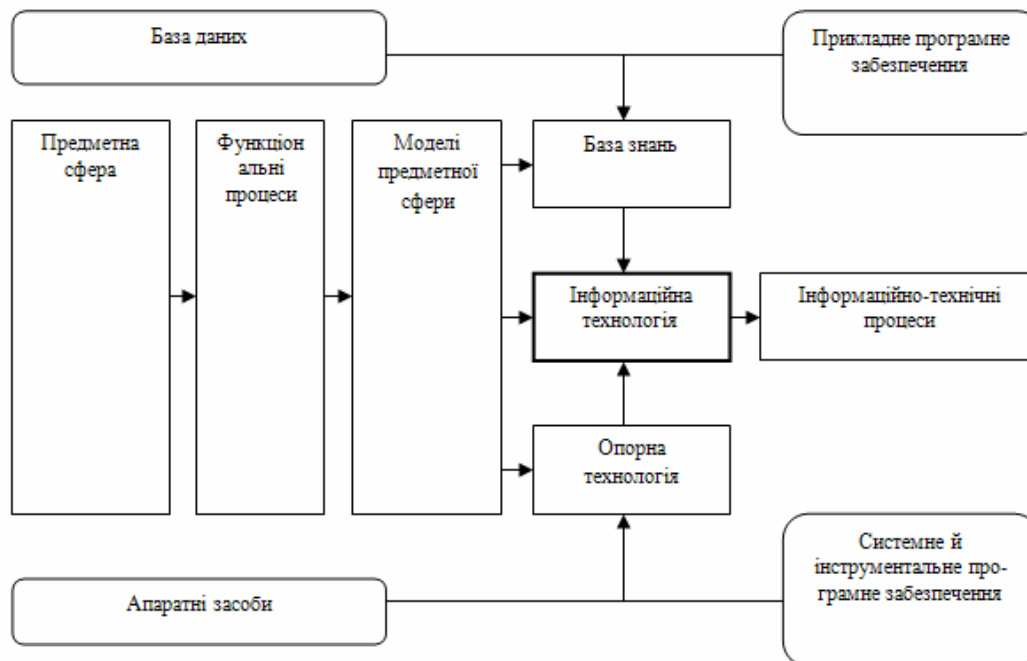

Рис. 1. Складові ІТ фінансового аудиту

ІТ фінансового аудиту забезпечують автоматизацію функцій контролю, аналізу, управління в ІС фінансового аудиту.

Отже, використання ІТ є не тільки актуальним завданням успішної роботи аудитора, а іноді й необхідною умовою її виконання.

Українські аудиторі повинні твердо усвідомити, що тільки якнайшвидше освоєння потенціалу засобів інфраструктури ІТ дозволить їм актуалізувати інформацію для цілей управління суб'єктами національної економіки та одержати необхідні конкурентні переваги в боротьбі на вітчизняних і закордонних ринках.

Список літератури

1. **Бенько М.М.** Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку / **Бенько М.М.** - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 336 с.
2. **Брадул О.М.** Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій / **Брадул О.М.** – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 356 с.
3. **Вовчак І.С.** Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / **І.С. Вовчак.** – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 354 с.
4. Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / [С.В. Мних, М.О. Никоневич, Н.С. Барабаш та ін.]; за ред. **Є.В. Мниха.** - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 319 с.
5. **Івахненко С.В.** Інформаційні технології аудиту та внутрішньогосподарського контролю в контексті світової інтеграції : монографія / **С.В. Івахненко.** - Житомир : Рута, 2010. - 432 с.
6. Контроль у системі інноваційного менеджменту підприємства : монографія / [С.В. Мних, С.В. Бардаш, О.А. Шевчук та ін.]; за ред. **Є.В. Мниха.** – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. - 452 с.
7. **Мельниченко С.В.** Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика / **Мельниченко С.В.** - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.
8. **Новак В.О.** Інформаційне забезпечення менеджменту / **Новак В.О., Макаренко Л.Г., Луцький М.Г.** - К. : Кондор, 2006. - 462 с.
9. **Писаревська Т.А.** Інформаційні системи обліку та аудиту : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / **Т.А. Писаревська.** - К. : КНЕУ, 2004. - 369 с.

Рукопис подано до редакції 17.03.14